

Buletin Perpustakaan Universiti Malaya

University of Malaya Library Bulletin

KekalAbadi

www.umlib.um.edu.my

Jil. 28 Bil. 1 Jun 2010

Vol. 28 No.1 June 2010

ISSN 0127-2578

: The Nucleus of Knowledge :

2010

Penasihat/Ketua Editor *Advisor/Editor-in-Chief*

Dr Nor Edzan Che Nasir
Ketua Pustakawan *Chief Librarian*

Editor *Editor*

Janaki Sinnasamy

Penyelaras *Coordinator*

Koh Ai Peng

Perekaletak *Typesetter*

Nor Hazidah Awang

Foto Gambar Kulit *Cover Page Photo*

Nor Effendy Muhd Nor

Penerbit *Publisher*

Perpustakaan Universiti Malaya *University of Malaya Library*
50603 Kuala Lumpur

Telefon *Telephone*

03-7956 7800

Faks *Fax*

03-7957 3661

Emel *Email*

ketua_pustakawan@um.edu.my

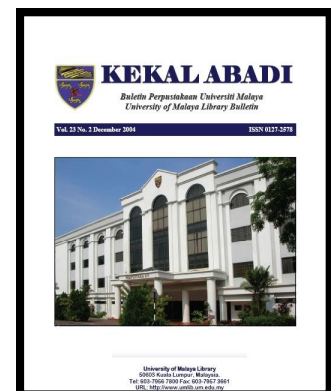
URL

<http://www.umlib.um.edu.my>

*To be included in the mailing list, please send the name of your organization and address to query_perpustakaan@um.edu.my with the word “**subscribe**” in the subject line. Also available online at <http://www.umlib.um.edu.my>*

Contribution of articles relating to the library science discipline are most welcome subject to the approval of the Editorial Board

Freeing Librarians to be Librarians

Kekal Abadi was published quarterly from March 1982 (volume 1, number 1) until 1998 (volume 17). Volumes 17 (1998), 18 (1999), 24 (2005) and 25 (2006) were published as single issue volumes. Volumes 19 (2000), 23 (2004), and 26 (2007) onwards, are published twice yearly.

KEKAL ABADI

Jil.28 Bil.1 Jun 2010 Vol.28 No.1 June 2010

ISSN 0127-2578

KANDUNGAN *CONTENTS*

Exploring the Readiness of Undergraduates for Web 2.0 Integration in the Information Skills Course <i>Zanaria Saupi Udin</i>	4
Proses Pembuatan Gambus Masyarakat Melayu Brunei Sabah <i>The process of making the Sabah Malay Bruneian "Gambus"</i> <i>Abd Aziz Abdul Rashid</i>	11
Laporan Kajian Kepuasan Pengguna Perpustakaan Universiti Malaya 2008 <i>University of Malaya Library User Satisfaction Survey Report 2008</i> <i>Koh Ai Peng & Nor Hazidah Awang</i>	19
Seminar Pencinta Buku Malaysia Ketiga: "Pesona Perpustakaan" <i>The 3rd "Pencinta Buku Malaysia" Seminar: "Pesona Perpustakaan"</i> <i>Datin Adlina Norliz Razali & Haslina Husain</i>	25
International Conference on Libraries 2009: Transforming Towards a Sustainable Tomorrow <i>Noorsuzila Mohamad & Hanani Fauzi</i>	26
Bengkel Skim Pengkelasan National Library of Medicine (NLM), Medical Subject Headings (MeSH) dan Aplikasi MARC 21 <i>National Library of Medicine (NLM), Medical Subject Headings (MeSH) and Application of MARC21 Classification Scheme Workshop</i> <i>Haniza Adnan</i>	27
New Delhi Book Fair 2010 <i>Janaki Sinnasamy</i>	28

Exploring the Readiness of Undergraduates for Web 2.0 Integration in the Information Skills Course

Zanaria Saupi Udin
University of Malaya Library
xana@um.edu.my

Abstract

GXEX1401 is a compulsory university course designed to equip students with skills that will enable them to find information independently using IT system in the library. This study explores the readiness of students for Web 2.0 integration in information skills course. A questionnaire was designed and then distributed to 400 local students of GXEX1401 from randomly selected sessions in Semester 1 year 2009/2010. The outcome shows that the outlook is promising and the majority of the students have given positive feedback with the exception of a few who could be encouraged and motivated further in specific outreach activities. By deploying Web 2.0 tools and using active learning methods in future, it is hoped that more students will be engaged as provision for learning becomes more enriched and enjoyable. There are other factors though that should be given due consideration and be further explored to ensure the objectives of the course are met.

Abstrak

GXEX1401 merupakan satu kursus wajib universiti bertujuan untuk melengkapkan para pelajar dengan kemahiran yang membolehkan mereka mencari maklumat secara berdikari menggunakan sistem IT di perpustakaan. Kajian ini dijalankan dengan tujuan untuk menilai kesediaan pelajar dalam menerima penggunaan aplikasi Web 2.0 dalam pembelajaran kemahiran maklumat. Satu soalselidik telah diedarkan kepada 400 orang pelajar tempatan GXEX1401 secara rawak pada Semester 1 tahun 2009/2010. Hasil kajian menunjukkan maklumbalas yang positif daripada majoriti pelajar, walaupun terdapat segelintir pelajar yang boleh diberi galakan dan motivasi melalui pelbagai aktiviti sampingan. Dengan penggunaan aplikasi Web 2.0 ini, adalah menjadi harapan pembelajaran GXEX1401 akan dapat memupuk minat dan perhatian pelajar apabila pendekatan pembelajaran berubah menjadi lebih menarik dan menyeronokkan. Terdapat juga isu lain yang harus diberi perhatian dan dikaji dengan lebih lanjut lagi agar objektif kursus ini dapat dicapai dengan jayanya.

Introduction

Information Skills Course (GXEX1401) is a compulsory course at the University of Malaya designed to equip undergraduate students with skills that will enable them to find information independently using IT system in the Library. The course is facilitated by librarians and taught for an hour weekly in 14 consecutive weeks. Students are shown various ways of searching for information using online catalogue, online databases, the internet, effective search strategies and the right method of providing citations of work from other authors.

Since its inception in 1999, GXEX1401 has undergone various transitional processes over the years. Traditionally taught in classroom setting and face-to-face with librarians using over-head transparencies, the

course has evolved to include elements of blended learning to cater for students' needs for self-paced learning. Blended learning is defined as the combination of face-to-face interaction and electronic learning opportunities (Dziuban, Hartman, & Moskal, 2004). It is an all encompassing term to describe learning supported by the use of information communications technology. Successful learning in this technologically enhanced environment is enabled by new structures and media for reflection, communication and facilitation of modeling and visualization. At present, the course is taught using a mixture of Moodle as well as instruction and supervision in classroom setting. Moodle is a Virtual Learning Environment (VLE) operating on a free and open source e-learning software platform.

It is designed to help educators create online courses with opportunities for rich interaction. Its open source license and modular design signify its continuity of functional development. Usage of Moodle in GXEX1401, though, has not been explored to its full range of potentials and capabilities. Its function currently is to store course contents in the form of slides, tests, short quizzes and short messages to alert students on anything that they need to be aware of. What seems to be missing however is its collaboration component which is a crucial element in Web 2.0.

A study conducted by Smith (2007) has shown that Web 2.0 can be very effective for teaching students information literacy since it allows them to explore research through methods they are already familiar with and because it also allows them to learn more through collaboration. By shifting to a more collaborative, student content controlled approach, the program noticed that the overall class participation and projects improved tremendously.

With the emergence of Web 2.0, today's students have access to social bookmarks, RSS feeds, blogs, wikis, photo editing and photo sharing. McManus (2009) suggest that libraries and librarians will need to leverage every aspect of the Web 2.0 technologies in order to remain a vital service to their researchers and patrons. If information literacy programs are to be relevant to today's students, these digital tools should be investigated and usage be taught to students effectively (Baumbach, 2009). The user-focused participatory approach enabled by Web 2.0 allows users to share and collaborate on their work besides promoting open learning. It will help us to remain effective, relevant, productive and competitive in this time of change; to reach beyond the walls of the library and to interact with students and teachers providing them with new ways of accessing, exploring and creating information besides opening new opportunities where learners are the focus.

Integrating Web 2.0 in Information Literacy

The pedagogies of using Web 2.0 for learning are only beginning to emerge, with a consensus that the new technologies offers many opportunities for sharing, social learning as well as creativity (Adolphus, 2009). Learning in Web 2.0 environment involves teachers as the facilitators of the learning process and students learn through collaborative and active methods to attain new learning objectives.

The social nature of most Web 2.0 tools provides new ways to interact with and share data and information. Web tools can help students work in teams whether they are classmates in the same room, or partners with students across the country or on the other side of the globe. These tools allow multiple authors and editors to work on a project, synchronously or asynchronously during class time or after hours from many locations.

Blogs

Blogging can provide a useful opportunity for assessment as it encourages reflection and, therefore, deep learning. It also provides an excellent way for librarians to keep in touch with their students and "top up" on limited contact time.

A study by Chan (2009) on the effectiveness of blogs in developing information literacy skills, found that students did a better job in sharing what they had learned with their peers. The students also made use of the learning tool beyond the minimum requirement set by the faculty member. Those who consulted the blog when researching their term papers believed that the blog was useful in the development of their information literacy skills. Other benefits include higher quality final papers, improved bibliographies in terms of relevance, variety and quality of sources provided.

Wikis

Wikis are collaborative web sites that represent the ongoing, collective work of many authors. Similar to a blog in structure and logic, a wiki allows anyone to edit, delete, or modify content that has been placed on a site, including the work of previous authors using only a browser interface. The most popular and well-known of these sites is Wikipedia, an online encyclopedia that allows anyone to post a new entry or edit a previously existing one (Riddell, 2006).

Rinnovati (2009) has suggested that student participation in wiki development can also provide the opportunity for the type of "deep learning" that requires learning activities to be social, active, contextual, engaging and student oriented.

Social Networking

Godwin (2009) discovered that the use of Social Networking such as Facebook has encouraged students to actively engaged in reflection and talking about real issues that affect their lives. Facebook also provides an opportunity for students to communicate with the facilitators and "top up" on limited contact time.

RSS (Really Simple Syndication)

This tool allows users to view updates of subscribed websites, blogs or podcasts from one location using an aggregator. By including this in information literacy class, the younger generation will be introduced to databases in a controlled manner and given a taste of the kind of information available beyond typical web searching while saving valuable time.

Slideshare

Slideshare enables users to upload, view and share presentation files. Designed as an online presentation platform for workshop, seminar or any other presentation in powerpoint, this tool enables users to be content curator and find presentations on any topic and aggregate them together. This aggregation can be highly useful for people in the target audience and encourage students to sift through a flood of information available online and identify the most useful.

YouTube

Another important online collaborative tool that could engage students is YouTube. This can be done by creating in house library instructional videos and uploading them in YouTube to facilitate centralized and easy access. Some of the examples are :

1. Cornell University Library Channel by Kaila Bursett and her fellow librarians at <http://www.youtube.com/user/olinlibrary>
2. UCLA library instructions at <http://www.youtube.com/watch?v=VJcEndEv4Q0>
3. Bob Baker's Info Literacy Channel at <http://www.youtube.com/user/bbaker48>
4. Paul Robeson Library Channel at <http://www.youtube.com/user/paulrobesonlibrary>
5. University of South Florida Libraries at <http://www.youtube.com/user/USFLibraries>

Skills that come with Web 2.0 competence such as access, interpret, synthesize, manipulate, report, express verbally and visually, will indirectly teach life skills for the future to some extent. Clearly Web 2.0 is the current significant tool for self-expression in various modes. Providing access and instruction in a wide variety of web-based software can increase student achievement, help meet state and national standards and capitalize on existing investments yielding and excellent return on technology investment whether measured by use or products or learner outcomes.

Since learning in Web 2.0 operates under the umbrella of e-learning, this study will consider similar strategies in the course integration. Several issues need to be addressed before the implementation is realized. Sheiladevi (2008) has suggested that e-learners have to be at ease when using computers and internet because otherwise it is not possible for the students to be successful in e-learning. Disparities in terms of access could also hinder the successful implementation of the course. Therefore, one of the research questions to be investigated is the following : What is the percentage of PC ownership among the students and do they feel that the number of PCs available in campus are sufficient for their needs?

Knowing the correlates of access disparity is not sufficient in itself, there is also a need to know more about whether students have used Web 2.0 prior to course enrolment. Students without any knowledge of Web 2.0 might feel confused, lost or overwhelmed by the abundant of information made available by these tools. Hence the next research question posed in this study is : What is the current level of knowledge and usage of Web 2.0 among the students?

To reap the full benefits of e-Learning, one must commit time, attention and careful planning prior to implementation of the course. Even the most common development process can be an arduous task that takes months if it is not executed properly. Various media-sharing services should be explored to empower students and create exciting new learning opportunities.

Preliminary views of Web 2.0 among students are equally critical. This factor should be taken into consideration because it will influence the level of acceptance or resistance to the course integration. As such, there is a need to take a closer look at what students perceive as the best method of teaching.

This study will thus concentrate efforts on the following issues : 1. What are the best method of teaching as perceived by the students ? 2. What are the advantages of Web 2.0 and e-Learning? 3. Application and tools that they think should be incorporated into the course.

Objectives

The main objective of this study is to explore the readiness of students before integrating Web 2.0 into the Information Skills Course. The research questions are as follows :

1. What is the percentage of PC/Laptop ownership and internet usage? Is the university providing adequate PCs/Laptops?
2. What is the current level of knowledge and usage of Web 2.0 among students?
3. What is the preferred format of teaching and application?
4. What are the barriers in using Web 2.0 and other e-learning tools as perceived by the students?

Methodology

In this study, a survey was conducted to answer the research questions. The survey population was identified as full time first year undergraduates studying at Faculty of Arts and Social Sciences, Academy of Islamic Studies, Faculty of Economics & Administration, Faculty of Engineering, Faculty of the Built Environment, Faculty of Education, Faculty of Science, Faculty of Computer Science and Information Technology as well as Cultural Centre. The total number of students enrolled in GXEX1401 for semester 1 year 2009/2010 is 2,260. The questionnaires collected information on students' gender, faculties, computer ownership, frequency of accessing the internet, knowledge and actual usage of Web 2.0, preferred method of teaching and suitable Web 2.0 applications to be integrated into the course. The survey involved 400 students in randomly selected sessions. The data collected were analysed using SPSS and presented in the form of tables and figures. The survey was conducted among local students where classes were held in Malay Language.

Results and Discussion

Table 1 shows the demography of the respondents. Female accounted more than male at 64.5% and 35.5% accordingly. Students from Faculty of Arts & Social Sciences formed the largest component at 25.3%.

Table 1: Demography of respondents

Gender	% of Respondents
Male	35.5
Female	64.5
Faculty/Academy/Centre	% of Respondents
Faculty of Arts & Social Sciences	25.3
Academy of Islamic Studies	19.9
Faculty of Economics & Administration	15.2
Faculty of Engineering	11.9
Faculty of the Built Environment	9.1
Faculty of Education	6.8
Faculty of Science	4.3
Faculty of Business & Accountancy	3.8
Faculty of Computer Science and Information Technology	2.0
Cultural Centre	1.8

It was found that PC ownership among students is 81.9% and those who do not own either PCs or Laptops are only 18% (Figure 1). Out of those who are missing out in PCs and Laptops ownership, 10% claimed that PCs provided by the university fulfilled their needs while 8% are not satisfied with the facilities. Those who are not satisfied with the facilities suggested that more PCs should be placed at residential colleges (6.1%), faculty (1.3%) and library (0.6%).

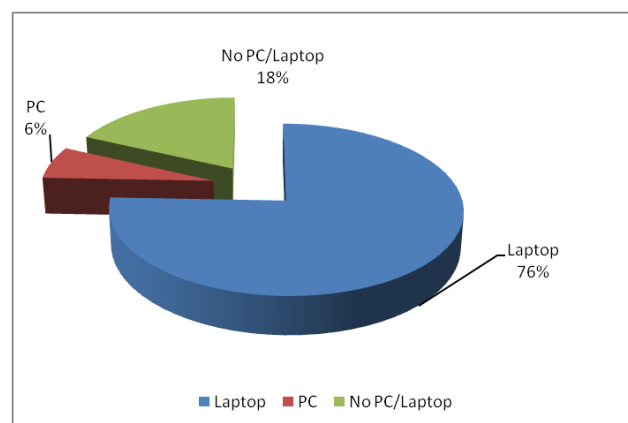

Figure 1 : Percentage of PC/Laptop ownership

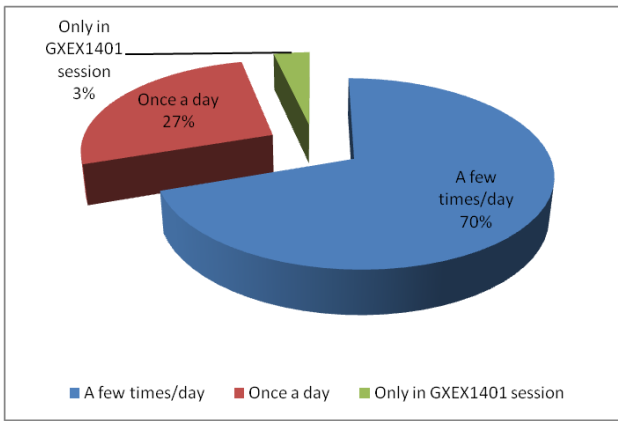

Figure 2: Frequency of Internet Usage

In answer to a question about Internet usage, Figure 2 shows that 70% used it a few times a day, 27% once a day and 3% only in GXEX1401 session. Out of the 3%, 1.37% were from Faculty of the Built Environment, 0.86% from Faculty of Arts and Social Sciences, 0.51% from Faculty of Education and Academy of Islamic Studies and 0.25% from Faculty of Science and Faculty of Economics & Administration.

Students were then asked whether they have used Web 2.0 applications prior to GXEX1401. 85.8% claimed they have used the tools before while 14.2% have not used it. Majority of those who do not have prior experience came from Faculty of Arts and Social Sciences at 7.61% and Academy of Islamic Studies at 3.05%.

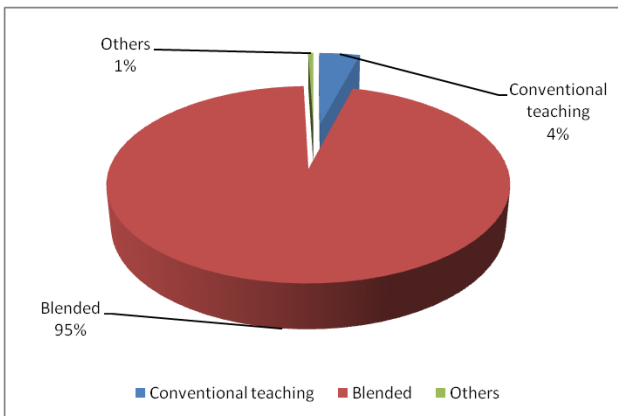
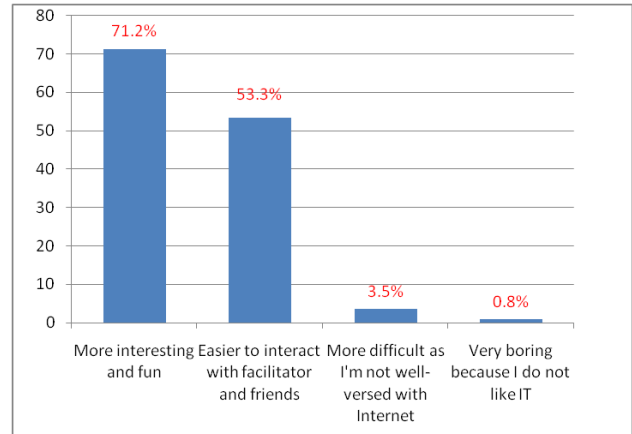

Figure 3 : Preferred method of teaching

Figure 3 displays the preferred method of teaching where majority preferred the blended module ie. a mixture of e-learning, Web 2.0 and conventional teaching, 4% have chosen conventional teaching and others at 1%.

Table 2 shows that Web 2.0 and other IT Tools were perceived positively ('more interesting and fun' or/and 'easier to interact with facilitator and friends') at 96% while 4% of the students have responded negatively ('more difficult as I'm not well-versed with internet' and/or 'very boring because I do not like IT').

Table 2: Respondents' perception of Web 2.0 and other IT tools

When asked what are the barriers perceived in using Web 2.0 and e-Learning for the course, the feedbacks are as follows :

Feedbacks	%
No barrier what so ever - I like and enjoy using Web 2.0	56.1
Difficulty in accessing	22.5
Limited time	12.9
Do not know how to use	9.1
Not interested	3.8

More than half of the students felt that they liked and enjoyed using Web 2.0 while others commented on the difficulty in accessing at 22.5% and limited time at 12.9%. The students suggested that these barriers can be overcome by providing a step by step instruction, improving wifi connections which can be rather slow at times, allocating more time for the sessions ie. changing the classroom period from one hour a week to two hours instead and giving more exercises to familiarize students who are new and not accustomed to the tools.

Table 3 shows the mean score of each application arranged from the highest mean score to the lowest mean score. It can be seen that students perceived their knowledge to be higher than their actual usage. Students' knowledge of YouTube, Facebook, MySpace and Blog are higher than average while above average usage is Facebook and YouTube. RSS, Slideshare and SocialBookmark occupied bottom three in the rank.

Table 3: Knowledge and usage of Web 2.0 applications

Knowledge	Mean	Usage	Mean
YouTube	3.49	Facebook	3.40
Facebook	3.43	YouTube	3.38
MySpace	2.82	Blog	2.44
Blog	2.78	MySpace	2.41
Wikis	2.18	Wikis	2.04
Flickr	2.11	Flickr	1.88
RSS	2.04	Slideshare	1.84
Slideshare	2.02	RSS	1.82
Social Bookmark	1.95	Social Bookmark	1.79

When asked about the application which they thought could complement the existing modules in GXEX1401, students suggested the following tools which have been sorted in terms of rank from highest to lowest (Table 4).

Table 4: Suitable integration of Web 2.0 application in GXEX1401 as perceived by students

Tools	%
Using Facebook as a media of interaction between students and facilitators	64.1
Google Site/e-learning usage	62.1
Slides with images and interesting animation	42.9
Simple instruction on information searching in YouTube	41.4
Blog/Wordpress usage to reflect what has been taught	33.8
RSS usage	18.2

From the above table, it seems that social networking such as Facebook is favoured by the majority of the students. Usage of RSS, however, appeared to be the least popular among the applications. Since RSS can be an invaluable tool for research, perhaps more effort should be placed in engaging the students and providing greater understanding of the tool.

Conclusion

Although there are other factors that should be taken into consideration before integrating Web 2.0 into an information literacy module, this study however, is only limited to matters surrounding digital disparities' and perception of students on the topic at hand. Further studies on other issues such web page accessibility, application content, facilitators' skills in Web 2.0 and web securities should also be given due consideration. All the same, data gathered in this study shows that

majority of the students are ready to embrace Web 2.0 and most favoured "blended" as the preferred method of teaching.

Based on the computer ownership, the results showed that digital divide is not really apparent among the students. Most students also stated that PCs provided by the university are adequate and those who are not satisfied (8%) have suggested that additional PCs be allocated at the residential colleges, faculties and library.

Internet usage is also fairly high with 97% claiming that they are using the internet at least once a day. If Web 2.0 is to be integrated into the information skills module, students that are less enthusiastic with IT tools should be encouraged to spend more time on the web by specific outreach activities. Concerted efforts should also be focused on students who are less familiar with Web 2.0 applications.

The result also shows that Slideshare, RSS and Social Bookmark are the least popular application despite its significance as a research and collaboration tool. Content of program emphasizing the importance of these tools should be given serious attention to ensure the objectives are met.

In conclusion, despite the positive outlook surrounding the integration of Web 2.0 in the information skills course, adequate planning and strategies must be considered before deployment of the tools. This is to ensure the effectiveness of the program in anticipation of the new breed of users as well as new technologies in the learning environment.

References

- Adolphus, M. (2009). Using the web to teach information literacy. *Online* 33(4), 20-25.
- Barton, S. M., Corbitt, B., Peszynki, K., & Nguyen, L. (2006). *Cultural factors behind the growth of e-learning in Malaysia: Academic Guanxi*. Paper presented at the 17th Australasian Conference in Information Systems, Adelaide.
- Baumbach, D. J. (2009). Web 2.0 and you. *Knowledge Quest: Journal of the American Association of School Librarians*, 37(4), 12-19.
- Chan, C., & Cmor, D. (2009). Blogging toward information literacy: Engaging students and facilitating peer learning. *Reference Services Review*, 37(4), 395-407.
- Dziuban, C., Hartman, J., & Moskal, P. (2004). Blended learning. *Educause Research Bulletin*, 7, 2-12.
- Godwin, P. (2009). Information literacy and Web 2.0 : Is it just hype? *Program: Electronic Library & Information Systems*, 43(3), 264-274.
- Goi, C.L., & Ng, P.Y. (2009). E-Learning in Malaysia : Success factors in implementing e-learning program. *International Journal of Teaching and Learning in Higher Education*, 20(2), 237-246.
- McManus, B. (2009). The implications of Web 2.0 for Academic Libraries. *Electronic Journal of Academic and Special Librarianship*, 10 (3), 1-7. Retrieved from http://southernlibrarianship.icaap.org/content/v10n03/mcmanus_b01.html
- Riddell, R. (2006). Wikis test students' research skills : 'Information literacy' is key in dealing with online sources. *eSchool News*. Retrieved from <http://www.eschoolnews.com/news/top-news/index.cfm?i=36762&CFID=20583436&CFTOKEN=62085489>
- Rinnovati, L. (2009). Exploration of the use of Library 2.0 and its role in the transformation of personalised services in Italian libraries. Retrieved from <http://www.ifla2009satelliteflorence.it/meeting3/program/assets/LauraRinnovati.pdf>
- Sheiladevi Sukumaran. (2008). *E-Learning in selected science and technology courses in higher education institutions : Case study of UPM, UNITAR, WOU*. Unpublished master's thesis, Universiti Malaya, Kuala Lumpur.
- Smith, S. S., Mitchell, E.T., & Numbers, C. (2007). Building Library 2.0 into information literacy : A case study. In L. Cohen (Ed.), *Library 2.0: Initiatives in academic libraries* (pp. 114-129). Chicago: Association of College and Research Libraries.

Proses Pembuatan Gambus Masyarakat Melayu Brunei Sabah
The process of making the Sabah Malay Bruneian "Gambus"

Abd Aziz Abdul Rashid
Muzium Seni Asia, Universiti Malaya
azizras@um.edu.my

Abstract

Various modern music are an important part of Malay Bruneian ethnic in Sabah. Traditional gambus or oud is still practiced among the old and new generation. The Fiesta Gambus of Sabah has been celebrated for the 10th consecutive years, which consists of contests and performance. It has been observed that there are some factors of sociocultural dan economics influence in the preservation of gambus. Malay Bruneian ethnic in Sabah, are settled mostly in the west coast of Sabah, and from Kota Kinabalu to the town of Sipitang. The "life centre" of gambus is located at Papar District especially at the Bongawan town and surrounding area. The reason is the ability of the Malay Bruneian in producing gambus, its song and rythm, philosophy and their believe towards gambus. The Project of Clarifying Fact, under the Malaysian Museum Department focused to the process of making gambus; from the choosing of the tree, traditional making practices, believing during the process till the completion of the gambus. Today, the gambus maker still exists, from both old generation (60th years old and above) and young generation (below 40th years old). There have several gambus makers from the old generation and only one gambus maker from the young. This paper has documented four of the gambus makers, but one maker was chosen to reveal the process of making, the rest are referred as comparison especially in the making stage.

Abstrak

Walaupun pelbagai muzik moden telah menjadi sebahagian penting daripada kehidupan masyarakat Melayu Brunei Sabah, namun seni permainan gambus masih lagi digemari oleh kalangan generasi lama dan baru. Setelah membuat pemerhatian terhadap Pesta Gambus Sabah yang diadakan saban tahun (yang mengandungi elemen pertandingan dan pertunjukan, kini telah memasuki tahun yang ke-10), terdapat faktor sosiobudaya dan ekonomi yang mempengaruhi kelestarian seni warisan gambus ini. Masyarakat Melayu Brunei Sabah mendiami sekitar pantai Barat Sabah iaitu dari Kota Kinabalu hingga ke Sipitang. Namun, "pusat kehidupan" gambus berada di daerah Papar khususnya di kawasan Bongawan dan sekitarnya. Salah satu daripada faktornya ialah kemampuan masyarakat Melayu Brunei menghasilkan sendiri seni gambus berkenaan iaitu alat muzik itu sendiri, irama dan senikata yang dihasilkan, falsafah dan kecintaan mereka kepada gambus. Projek Pengesahan Fakta Jabatan Muzium Malaysia telah memberi perhatian kepada proses pembuatan gambus iaitu dari aspek pemilihan pokok, kaedah pertukangan yang diamalkan, kepercayaan sehingga sebuah gambus dapat dimainkan. Sehingga kini masih terdapat beberapa pembuat gambus dari kalangan generasi tua (berusia 60 tahun ke atas) tetapi hanya seorang sahaja pembuat yang mewakili generasi muda (berusia di bawah 40 tahun). Empat orang pembuat gambus telah dirakam kaedah pembuatan mereka, tetapi hanya seorang sahaja yang dipilih untuk dipaparkan proses pembuatannya. Manakala tiga orang pembuat gambus yang lain dirujuk sebagai pembeding pada tahap-tahap pembuatannya.

Pelbagai bentuk gambus

Latar Belakang

Secara ringkas, gambus yang dikenali juga sebagai 'ud, *barbat* atau *lute*, merupakan alat muzik bertali berasal dari Timur Tengah. Gambus yang dihasilkan oleh masyarakat Melayu Brunei Sabah lebih hampir kepada *barbat* sebagaimana yang dihasilkan oleh orang-orang Parsi. *Barbat* dibawa oleh orang-orang Parsi sejak abad ke-9 Masehi semasa perdagangan mereka dengan alam Melayu. Alat ini dimainkan semasa dalam perjalanan mereka yang jauh. *Barbat* juga dihasilkan dari sebatang kayu sebagaimana yang ditulis oleh Ella Zonis dalam bukunya bertajuk *Classical Persian Music* (1973:179). Kenyataan beliau adalah seperti berikut: "As early as the Sassanian period (224-651 A.D.) the Persians had a ud called barbat. The construction was different from that of the Arab lute since in the barbat, the body and the neck were constructed of one graduated piece of wood..." Gambus dihasilkan dengan cara mengeruk bahagian pokok berkenaan untuk dijadikan bahan yang boleh melantunkan bunyi.

Kawasan kajian yang dibuat adalah sepanjang pantai barat Sabah dari kawasan Kota Kinabalu di bahagian utara sehingga ke kawasan Sipitang di sebelah timur iaitu kawasan penempatan utama masyarakat Melayu Brunei di Sabah. Kawasan utama permainan gambus ini adalah di kawasan Papar yang meliputi perkampungan di sekitar pekan Papar (Kg Tengah, Kg Buang Sayang) Kimanis, Bongawan, Membakut, Beaufort, Lubok Weston, Pekan Weston, dan Sipitang.

Kertas kerja ini dibuat berdasarkan dapatan dari lapangan khususnya dari aspek proses pembuatannya di kalangan masyarakat Melayu Brunei Sabah. Penyelidikan dimulai pada Mei 2007 dan berakhir pada Julai 2009, sebagai Projek Pengesahan Fakta Sejarah, Jabatan Muzium Malaysia yang diketuai oleh Encik Kamaruddin bin Zakaria daripada unit Muzium Etnologi Dunia Melayu. Selain daripada itu, pendokumentasian proses pembuatan gambus Melayu Brunei Sabah ini belum pernah dilaksanakan oleh mana-mana pihak.

Usaha penyelidikan ini juga mendapat bantuan daripada Persatuan Masyarakat Brunei Sabah, iaitu sebuah badan bukan kerajaan yang menaungi pelbagai aktiviti sosio ekonomi, seni dan budaya. Salah satu usaha Persatuan ini dalam memulihara seni warisan gambus dan lain-lain kesenian ialah dengan penganjuran Pesta Gambus Sabah yang telah memasuki tahun kesepuluh dengan tema Gambus Instrumen Perpaduan. Bahkan, melalui Persatuan, pesta gambus ini telah dimasukkan dalam kalendar pelancongan Sabah.

Empat orang pembuat gambus tradisi Brunei telah dikenalpasti dan dirakamkan proses pembuatannya, namun tulisan ini akan memberi tumpuan kepada seorang pembuat sahaja iaitu Encik Tajul bin Munchi, berusia 68 tahun, dari Kampung Pimping, Membakut, Sabah. Beliau dipilih kerana masih mengekalkan ciri-ciri pembuatan gambus tradisi Melayu Brunei. Selain daripada itu, beliau juga:

1. boleh memainkan alat gambus, mengetahui nada tinggi dan rendah bunyi senar / tali
2. memiliki pengetahuan tentang falsafah dan seni gambus tradisi Brunei
3. dikenali umum sebagai pemain gambus
4. mahir dalam lagu-lagu tradisi Melayu yang berasaskan seni gambus terutama dalam rentak zapin iaitu dari aspek nyanyian dan tarian
5. memulakan semula tradisi bergambus setelah seni gambus hampir dilupakan pada tahun 1980an

Sejarah Ringkas Gambus Brunei

Gambus dimainkan oleh masyarakat Melayu Brunei sejak dari kegemilangan Kesultanan Melayu Melaka iaitu pada abad keempatbelas. Alat berkenaan dibawa oleh pedagang Arab dan India bersama-sama barang dagangan mereka. Menurut sumber lisan yang diperolehi daripada Encik Awang Haji Masri bin Raub, alat ini telah dibawa bersama oleh rombongan DiRaja Johor ketika menghantar puteri Sultan Johor Temasik yang melangsungkan perkahwinannya dengan Sultan Brunei pada tahun 1363 Masehi. Sultan Brunei ketika itu, Awang Alak Betatar telah menukar nama kepada Sultan Muhammad Shah, iaitu nama Islam baginda. Baginda adalah pemerintah Islam pertama di Brunei dan telah menghantar utusan ke China pada tahun 1371 Masehi. Dalam catatan sejarah Dinasti Ming, nama baginda dicatatkan sebagai Mo-ha-mo-sha. Baginda mangkat pada tahun 1402 dan digantikan oleh Sultan Abdul Majid Hassan.

Satu sumber lain pula menyatakan bahawa alat muzik ini telah dibawa ke rantau Asia Tenggara oleh pedagang Arab bersama-sama dengan rombongan Sultan Sharif Ali (Sultan Brunei ketiga) ke Brunei. Pada masa itu, masyarakat tempatan telah mencipta beberapa buah lagu mengikut irama yang dimainkan oleh pedagang Arab.

Gambus dan Masyarakat Melayu Brunei Sabah

Di Sabah, gambus sentiasa dikaitkan dengan masyarakat Melayu Brunei. Namun demikian, terdapat juga permainan gambus di kalangan masyarakat Melayu Kedayan yang juga berasal dari Brunei. Perbezaan yang ketara di antara kedua-dua masyarakat gambus ini dapat diperhatikan dari segi bentuk gambusnya. Bentuk badan gambus masyarakat Melayu Kedayan lebih bulat atau panjang persegi di buntut berbanding gambus masyarakat Melayu Brunei Sabah dan menggunakan kayu yang lebih berat. Lagu-lagu gambus kedua-dua masyarakat ini juga berbeza.

Gambus kebiasaannya dipetik secara solo atau secara berkumpulan. Bentuk dan iramanya menggambarkan fungsi muzik tersebut serta perasaan orang yang memainkannya. Perasaan kegembiraan, kerinduan, kesedihan dan kasih sayang diluahkan melalui irama petikan yang dihasilkan oleh alat muzik gambus. Lagu-lagu yang dimainkan berentak zapin, joget, inang dan masri. Antara lagu yang sering dimainkan ialah lagu *Sayang Jamilah, Adai-Adai, Indung Anak, Illahi, Cencang Rabung, Anding, Anak Ayam, Bangkar Beranyut* dan *Tengah Malam*. Bahkan terdapat lagu-lagu baru seperti *Jiwa Manis* dan *Tiba-tiba di Hutan* dicipta oleh masyarakat Brunei Sabah.

Ciri Umum Gambus Masyarakat Melayu Brunei Sabah

Penulis mendapati bahawa gambus masyarakat Melayu Brunei Sabah mempunyai bentuk dan hiasan yang tersendiri. Ciri-ciri umum yang dapat dikenalpasti ialah:

1. Badan dan kepala gambus diperbuat daripada sebatang kayu
2. Peti bunyi atau perut gambus diperbuat dengan cara menebuk
3. Muka gambus diperbuat daripada kulit seperti kulit biawak, kambing, rusa, buaya dan ular
4. Mempunyai ekor di bahagian bawah badan dan pelbagai bentuk ekor telah ditemui. Antaranya ialah ekor lurus, ekor mengembang dan ekor bengkok
5. Dimainkan dengan irama joget atau zapin dalam bahasa Melayu Brunei
6. Alat muzik ini digunakan secara meluas dan permainannya dipertandingkan hingga ke peringkat negeri. Ia dimainkan untuk mengisi masa lapang, digunakan untuk tujuan kerohanian semasa upacara pengubatan batin iaitu mengalai atau berasik dan memuja pantai

7. Gambus Melayu Brunei berekor
8. Dibuat sendiri oleh para tukang atau oleh orang kebanyakan sebagai satu aktiviti mengisi masa lapang
9. Bahagian-bahagian gambus dikaitkan dengan tubuh manusia (personafikasi). Terdapat rusuk kiri dan rusuk kanan, telinga, muka, buntut atau ekor gambus, lubang nyawa dan tali nyawa
10. Dimainkan dalam upacara adat seperti perkahwinan, pertunangan, persilatan dan *mandi belawat*. Begitu juga untuk mengiringi *Madayut* (sejenis tarian yang dipersembahkan penari istana ketika upacara majlis DiRaja) dan juga pada majlis-majlis keramaian, majlis perkahwinan, majlis pertunangan, malam berinai, sambutan kelahiran, berkhatan, majlis perayaan menuai dan juga upacara kematian. Berdasarkan pemerhatian penyelidik, permainan gambus dimainkan juga dalam persembahan silat
11. Permainan gambus dikaitkan dengan lagu-lagu tradisional yang ada kalanya mempunyai moral, keagamaan dan serta nasihat mengenai masyarakat tersebut

Seorang responden, iaitu Tuan Malai Muhamad bin Malai Osman, mengatakan bahawa terdapat empat jenis gambus yang dikenali oleh masyarakat Melayu Brunei sekitar tahun 1970an, iaitu:

1. Gambus Seludang - bentuk seperti seludang pinang, muka diperbuat daripada kulit (biawak, kambing, buaya) atau papan nipis
2. Gambus Selindang Labu- bentuk badan separa bulat
3. Gambus Selindang Penyu- bentuk badan leper
4. Gambus Selindang Buntal - bentuk badan benar-benar bulat

Manakala Encik Tajul bin Munchi pula menyatakan gambus tradisi masyarakat Brunei dikenali sebagai Gambus Seludang. Gambus ini terdiri daripada tiga jenis sahaja iaitu :

1. Gambus Seludang Mayang - bentuk gambus menyerupai mayang pinang
2. Gambus Panjang Damit - bahagian perut gambus memanjang
3. Gambus Buntar Panuh - bahagian perut gambus lebih bulat

Responden ketiga, iaitu Awang Besar Pangiran Apong, hanya mengelaskan gambus Brunei kepada dua iaitu jenis seludang (bentuk asal) dan gambus Brunei moden disamping gambus Johor.

Responden keempat, Encik Sulaiman bin Jabidin atau dikenali sebagai Pak Malau dari Kampung Darat Pauh, Nyaris-Nyaris, Bongawan, mengatakan terdapat satu jenis gambus yang beliau namakan gambus peranakan. Beliau berpendapat bahawa gambus buatan beliau dinamakan sebagai gambus peranakan kerana ia memiliki ciri-ciri berikut:

1. Bentuk seakan-akan gambus Johor, iaitu bahagian badan atau perut yang lebih besar, tetapi menggunakan konsep gambus Brunei iaitu diperbuat daripada sebatang kayu
2. Badan gambus berbentuk bundar
3. Bahagian perut gambus yang lebih dalam
4. Bertangkai pendek
5. Kepala gambus menjunam ke bawah dan tidak mendatar

Dokumentasi Pembuatan Gambus oleh Encik Tajul @ Tajul Munchi, Kampung Pimping, Membakut, Sabah

Proses dokumentasi telah dilaksanakan dari 16 Disember 2008 sehingga 22 Disember 2009. Penulis dan kumpulan penyelidik telah pergi iaitu ke rumah responden, hutan tempat kayu ditebang dan bengkel tempat responden melaksanakan tugasannya. Kaedah dokumentasi ialah mencatat aktiviti yang dilaksanakan dan menanyakan setiap proses yang dilakukan selain dari mendapatkan penerangan daripada beliau sendiri. Rakaman video dan fotograf pegun juga digunakan dalam proses ini.

Setelah dihubungi oleh penulis, Encik Tajul Munchi telah bersedia untuk menunjuk cara-cara membuat gambus berkenaan. Proses bermula sejak jam 10.00 pagi di rumah beliau.

Sehingga kini, beliau hanya menghasilkan satu jenis gambus yang dikenali sebagai gambus seludang. Nama tersebut diambil sempena bentuk seludang mayang pinang dan memberi kesan indah kepada gambus yang dihasilkan. Beliau mengenalpasti dan mengasah alat yang akan digunakan iaitu kapak, parang, beliung, kikir, pahat dan gergaji.

Responden telah membawa penulis ke kawasan hutan kira-kira 1.5 km dari rumah beliau berhampiran dengan pantai Teluk Binsulok. Beliau memilih sebatang pokok medang pawas (*Litsea elliptica*, family: *Lauraceae* – *Litsea*). Prinsip pemilihan ialah memilih mana-mana kayu yang mudah digunakan, tidak terlalu keras dan berat termasuk kayu apit-apit, kayuangka dan kayu pulai. Kayu ini dipilih kerana ketahanannya iaitu kayu berkenaan tidak mudah patah dan tidak mudah pecah.

Encik Tajul berpendapat, kayu keras tidak sesuai untuk dijadikan gambus kerana kekerasan kayu akan mempengaruhi bunyi. Sekiranya bahagian badan gambus tebal, bunyi gambus akan agak tajam, manakala kayu yang lembut boleh dinipiskan bahagian badannya yang menyebabkan bunyi lebih besar dan dapat dikawal.

Ukuran panjang gambus dua setengah kaki hingga tiga kaki panjang. Ukuran dilakukan dengan menggunakan kaedah ukuran tradisi yang dinamakan *sependangaran*. Menurut Encik Awang Momin Bodin dari Kampung Biau, Bongawan, seorang pemain gambus seludang pernah menyatakan bahawa gambus dibuat mengikut sukatan ukuran tangan sipemain. Justeru itu, gambus tradisi biasanya tidak mempunyai ukuran yang tetap. Namun demikian, gambus yang dihasilkan sejak pertengahan 1990an telah mempunyai berukuran tertentu kerana para pembuat telah mempunyai "pelan" atau acuan gambus tersendiri. Bagi Encik Tajul, beliau tidak lagi mengendahkan ukuran ini lagi kerana beliau perlu memikirkan kaedah praktikal untuk menjual gambus beliau di pasar-pasar tamu.

Bunyi gambus bergantung kepada kedalaman lubang perut gambus dan kulit yang dijadikan muka gambus. Setelah kawasan sekitar dibersihkan, pokok berkenaan diukur dengan menggunakan tangan. Penulis mendapati panjang bahagian yang diperlukan ialah 37 inci. Tiada apa-apa mentera tertentu yang dibacakan semasa menebang pokok ini.

Setelah pokok tumbang, batang pokok dipotong kepada dua bahagian dengan ukuran kira-kira 37 inci setiap satu.

Potongan kayu ini dibawa pulang ke rumah. Bengkel pembuatan gambus Encik Tajul terletak di bawah rumah beliau. Keluasan bengkel atau kawasan bekerja tersebut ialah 12 kaki x 18 kaki.

Proses menarah di kedua-dua belah batang kayu dilakukan dengan menggunakan kapak. Encik Tajul mengukur pada bahagian tengah potongan pokok dan menandakannya bagi tujuan membelah kayu berkenaan. Encik Tajul memahat sedikit pada ukuran yang ditanda dengan menggunakan pahat kecil bermata bulat yang diketuk. Tujuan pahatan itu adalah untuk mengelakkan bibir gambus daripada rosak dan terbentuk dengan baik dan seterusnya memudahkan kerja-kerja membelah kayu berkenaan. Proses ini dinamakan membuat bakal gambus. Pada peringkat ini, Encik Awang Besar, Tuan Malai dan Encik Sulaiman menyediakan atau membuat bakal gambus di tempat pokok ditebang. Berdasarkan pemerhatian penulis, kerja-kerja menebang dan menarah mengambil masa kira-kira lima jam untuk diselesaikan.

Kerja-kerja memahat batang kayu pada ukuran yang ditanda diteruskan dengan pahat kecil. Setelah selesai dipahat pada sekeliling batang kayu, pahat besar digunakan untuk membelah. Baji yang diperbuat daripada kayu digunakan untuk memudahkan kerja membelah. Setelah kayu terbelah dua (ukuran lebarnya ialah 6.5 inci sahaja), permukaan diratakan dengan kapak dan bahagian kulit dipahat. Pada peringkat ini, Encik Tajul mula melorek dan membuat pengukuran bentuk gambus yang diinginkan. Ukuran yang diperlukan ialah:

- i. Panjang kepala 8 inci, lebar 2 inci
- ii. Panjang dada hingga ke perut 23 inci, lebar 6.5 inci
- iii. Panjang ekor 2 inci, lebar 2 inci

Kerja-kerja menarah di bahagian bawah (luar) dilakukan, sambil membentuk dada dan badan gambus. Kapak dan gergaji digunakan dalam melakukan kerja-kerja menarah dan membentuk gambus. Antaranya yang penting ialah membentuk bahagian ekor dan mula menebuk bahagian perut gambus. Bahagian yang membentuk dinding perut gambus dikenali sebagai bibir gambus. Bahagian bibir amat sensitif. Biasanya bahagian ini sering pecah atau tertanggal. Sekiranya ini berlaku, bahagian ini perlu dicantumkan semula dengan menggunakan gam yang kuat. Tarahan bahagian dalam mestilah menggunakan beliung untuk memastikan bahagian tersebut lebih kemas.

Pada hari ketiga, responden mula menarah dan membentuk bahagian bawah gambus (antara perut dengan kepala) dan membentuk lekuk menggunakan kapak dan gergaji. Setelah keseluruhan gambus mulai terbentuk, peringkat berikutnya ialah dengan melicinkan permukaan. Tahap pertama melicin ialah menggunakan ketam kumpal iaitu ketam tangan yang mempunyai dua telinga di kedua-dua sisinya. Tahap melicin yang lebih halus ialah menggunakan kikir. Tugasan ini mengambil masa kira-kira tiga jam. Namun demikian, kerja berkenaan tidak dilakukan secara berterusan. Ada kalanya responden ke kedai, berehat sambil merokok dan menerima tetamu yang datang ke rumahnya.

Pada hari keempat, Encik Tajul mula memberikan perhatian kepada pembuatan ekor. Seperti yang disebutkan sebelum ini, antara ciri gambus Brunei ialah memiliki ekor. Sebahagian pembuat yang lain menyebutnya sebagai *ikong* atau *buntut* gambus. Bahagian ini dilicinkan menggunakan kikir. Dalam masa yang sama, bahagian kepala yang telah dibentuk, diperhaluskan lagi dengan pembuatan lubang parit. Bagi gambus seludang, lubang parit dibuat di bahagian bawah, namun terdapat juga pembuat yang lain seperti Encik Awang Besar membuat parit di bahagian atas. Gambus seludang yang dihasilkan kali ini menggunakan hiasan kura-kura. Setelah bentuk kasar kura-kura mulai kelihatan, proses melicin dengan menggunakan kertas pasir (no. 80) dilakukan. Selain kura-kura, bahagian ini selalunya dihiasi dengan bentuk burung. Pisau digunakan untuk memperincikan seni hiasan ini.

Proses yang penting dalam pembuatan gambus Brunei ialah menebuk lubang nyawa. Lubang nyawa ini penting untuk melahirkan bunyi yang diharapkan. Terdapat tiga elemen yang berkaitan dalam pembuatan lubang nyawa atau lubang nafas ini iaitu lubang nyawa utama, lubang nyawa kedua dan tali nyawa. Tanpa lubang nyawa ini, bunyi gambus akan lembab kerana bunyi tidak lepas dari bahagian dalaman perut gambus. Manakala tanpa tali nyawa, dengung gambus tidak akan terjadi. Dalam perkembangan mutakhir, banyak bahagian mulai dimodenkan tetapi lubang nyawa bagi Encik Tajul tetap diperlukan agar bunyi gambus menepati dengan apa yang diharapkan.

Lubang nyawa atau lubang nafas biasanya ditebuk di bahagian perut gambus. Lubang nafas utama ini berukuran kira-kira sebesar jari telunjuk atau wang syiling sepuluh sen. Ini biasanya ditebuk kira-kira tiga hingga lima sentimeter jaraknya daripada pangkal leher gambus.

Lubang nyawa kedua biasanya berada di bahagian perut gambus. Ini dibuat dengan tiga lubang berdekatan dan saiz lubang adalah lebih kecil. Di samping berfungsi untuk memantapkan bunyi *pantingan* gambus, ia juga dibuat sebagai sebahagian daripada seni hiasan muka gambus.

Tali nyawa adalah tali yang direntangkan secara melintang mengikut sisi panjang gambus di dalam bahagian perut gambus dan biasanya diperbuat daripada dawai halus. Pada zaman pemerintahan Inggeris, dawai halus itu diambil daripada lebihan dawai kabel pemasangan telefon. Justeru itu, ia juga dinamakan sebagai *talipon*. Buat masa ini, tali nyawa diperbuat daripada tali brek basikal, yang lebih kuat dan tahan regangan serta boleh memantulkan bunyi dengan baik. Dawai ini penting kerana ia boleh memberi "nyawa" atau menghidupkan alunan muzik yang dipermainkan. Getaran alatan inilah yang menyebabkan bunyi muzik beralun. Pada peringkat ini, tali nyawa belum dipasang lagi.

Kerja seterusnya ialah mengukur kedudukan antara perut dan dada gambus. Tujuan ukuran adalah untuk memasang penutup perut dengan kulit dan penutup dada dengan menggunakan sekeping kayu (*plywood*). Papan penutup dada dilakar dengan bentuk dada gambus dan kemudian dipotong dengan menggunakan gergaji. Kedudukan penutup dada ialah di antara kepala dan muka gambus.

Bahagian penutup perut yang juga dikenali sebagai muka atau *mua* gambus, adalah bahagian yang diperbuat daripada sekeping kulit atau belulang binatang. Ia ditampalkan melalui kaedah memaku pada perimeter badan sehingga ke pangkal leher. Bahagian pangkal leher biasanya ditutup dengan kepingan kayu yang diratakan. Kiri kanan gambus dikenali juga sebagai rusuk kiri dan rusuk kanan.

Muka gambus seludang biasanya diperbuat daripada kulit binatang yang diperolehi di sekitar perkampungan. Antara kulit binatang yang selalu dijadikan muka gambus ialah kulit biawak, kambing, lembu, kerbau atau ular.

Kulit yang terbaik ialah kulit biawak kerana sifat kulit tersebut yang sentiasa tegang. Para pemain gambus percaya gambus yang menggunakan kulit biawak boleh dimainkan waktu siang ataupun malam kerana sifat biawak yang boleh hidup di darat dan di air.

Sebelum papan penutup dilekatkan pada dada gambus, Encik Tajul mengikat dawai pada paku untuk dijadikan tali nyawa. Sehelai dawai halus direntangkan dengan cara memaku di bahagian dalam perut gambus dengan bahagian dalam dada. Dawai berkenaan mestilah halus dan tegang supaya bunyi yang keluar lebih berdegung dan untuk memanjangkan bunyinya. Setelah selesai memasang dawai, penutup dada ditampal dengan menggunakan gam.

Bagi proses berikutnya, Encik Tajul mengukur tempat alas tali atau kekuda pada bahagian kepala. Selepas mengukur, beliau membuat alas tali tersebut dan seterusnya proses menampal dilakukan. Encik Tajul melukis corak bunga pada dada gambus dengan menggunakan pen.

Proses pembuatan berikutnya ialah menanda bahagian yang akan ditebuk untuk dipasang tali, iaitu pada ekor dan telinga gambus. Setelah penghalusan permukaan dilaksanakan, bahagian permukaan disapu *varnish* yang dikeringkan selama lebih kurang satu hari atau mengikut keadaan cuaca. Pada hari berikutnya Encik Tajul tidak membenarkan penyelidik datang ke bengkel beliau kerana tiada apa-apa yang perlu dirakamkan kecuali menunggu *varnish* kering. Encik Tajul juga memaklumkan beliau akan ke majlis perkahwinan jirannya di kampung yang lain.

Pada hari keenam, Encik Tajul menyediakan bahan untuk membuat muka gambus. Beliau memberi penerangan mengenai proses penyediaan kulit. Kulit yang digunakan ialah kulit lembu. Kulit direndam semalaman dalam air paip supaya kulit menjadi bersih, putih dan tidak berbau. Ia juga bertujuan supaya kulit lembut dan boleh meratakan belulang. Ukuran yang diperlukan ialah:

- i. Lebar muka gambus : 6 inci
- ii. Panjang penutup perut : 12 ½ inci
- iii. Panjang kulit : 12 inci
- iv. Lebar kulit : 7 inci

Proses memasang kulit pada perut gambus dilakukan dengan kulit yang masih basah. Kulit dipasang dan ditegangkan dengan menggunakan paku. Paku dipasang buat sementara untuk memudahkan kerja memasang pelilit. Pelilit yang berupa pita merah dilekatkan setelah kulit tegang dan dipaku dengan menggunakan paku tekan. Setelah selesai, paku sementara yang digunakan untuk menegang kulit dibuka semula.

Pada bahagian dada gambus, empat lubang nafas ditebuk pada dada penebuk besi. Ukurannya lebih kecil daripada lubang nyawa yang berada di bawah perut gambus. Proses menebuk bahagian tepi kepala dengan bohor (*bore*) dengan mata saiz empat ohm dilakukan satu persatu sebanyak enam lubang kanan dan kiri hingga tembus. Pembuatan telinga (*peg*) dimulai dengan menggunakan kayu seraya sebanyak enam batang. Kayu ditarah dengan kapak dan diraut dengan pisau. Telinga ini diperhaluskan dengan cara menggosok menggunakan kertas pasir (no. 80).

Selepas membuat telinga, Encik Tajul membuat kekuda dengan menggunakan kayu matang pawas. Kayu ditarah dengan kapak menjadi bentuk W atau M, kemudian ditarah sedikit di bahagian atas secara lurus untuk meletak tali dan dilicinkan dengan kertas pasir.

Lubang ditebuk pada batang telinga untuk memasukkan tali dengan menggunakan penebuk yang diperbuat daripada jejari basikal sehingga tembus. Untuk menentukan lubang tali di dalam parit, pahat dan penukul digunakan untuk memastikan ia sama lurus.

Memasang Tali Gambus

Tali yang digunakan ialah tali tangsi (*fishing line*) yang hanya berukuran 60 paun. Tali diukur mengikut panjang gambus iaitu dari ekor hingga ke kepala sebelum dipotong. Tali yang dipotong dibahagi dua dengan melipat dua. Bahagian tali yang dilipat dan tidak dipotong dimasukkan ke dalam lubang di bahagian ekor, diikat/disimpul pada paku (penahan tali) bagi mengelakkan tali terpusing semula. Selepas itu, tali tadi dimasukkan ke dalam lubang di bahagian atas berhampiran kekuda. Kekuda dihiris sedikit untuk meletakkan tali yang kemudiannya dimasukkan pula ke dalam lubang pada batang telinga yang paling atas berhampiran dengan kepala. Tali tersebut disimpul/dipusing supaya melilit pada batang telinga/penyiput. Tali dipasang satu persatu sebanyak enam helai.

Proses ini dilakukan sehingga kesemua tali lengkap dipasang. Setelah tali habis dipasang, kekuda diletakkan di bawah tali. Jarak kekuda daripada bawah badan ialah tiga inci.

Pemetik /Pemanting

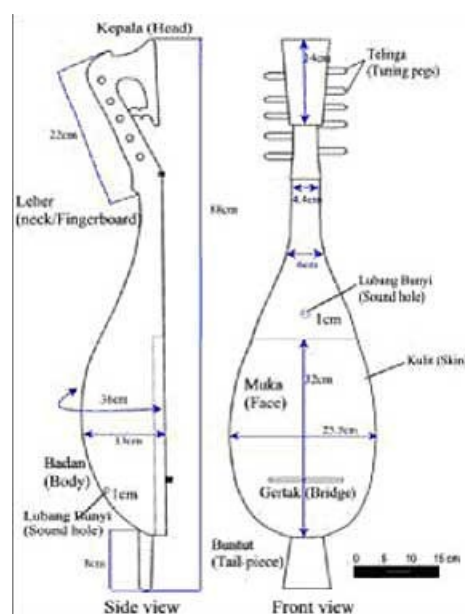
Pemanting bererti orang yang memetik gambus atau alat untuk memetik gambus berkenaan. Encik Tajul membuat pemanting gambus daripada tanduk kerbau.

Penalaan (*Tuning*)

Untuk menghasilkan bunyi yang baik, kulit perlu betul-betul kering kerana jika kulit basah bunyinya tidak baik atau langsung tidak ada bunyi. Oleh itu, kulit akan dibiarkan kering sekurang-kurangnya sehari. Kajian ini tidak dapat memberikan apa-apa piawai tertentu dalam mengukur kebaikan atau keelokan bunyi sesebuah gambus. Tiada alat tertentu yang digunakan untuk memastikan bunyi gambus sesuai dengan lagu yang dimainkan. Kemahiran pemain dan pembuat amat diperlukan dalam menjustifikasikan bunyi yang sesuai. Responden menjelaskan tali tangsi yang sesuai dan paling baik digunakan adalah yang berukuran 60 paunkerana bila kita menggunakan tali yang kecil/halus, bunyinya lebih halus. Jika menggunakan tali yang kasar bunyinya juga akan kasar. Menurut Encik Tajul, menggunakan pemanting daripada tanduk kerbau akan menghasilkan bunyi yang lebih baik.

Telinga gambus diwarnakan dengan dakwat cina berwarna hitam yang dicelup dengan pen basah.

Proses menghasilkan sebuah gambus seludang secara tradisi selesai dalam masa lapan hari.

Penutup

Gambus adalah alat musik tradisional yang masih mendapat tempat di Malaysia. Proses pembuatannya amat teliti dan memerlukan kepakaran terlatih. Sehubungan itu, pendokumentasian proses pembuatan ini penting untuk memastikan kemahiran ini tidak hilang.

Rujukan

Ahmad Hakimi Khairuddin. (2008). *Gambus Melayu dalam Persembahan Hamdolok dan Zapin di Batu Pahat, Johor*. Kertaskerja dibentangkan dalam Bicara Gambus 2008, Jabatan Muzium Malaysia, Kuala Lumpur.

Ahmad Hakimi Khairuddin, et al. (2008). *The Gambus in Sabah Brunei Community: Documenting Changes in Manufacturing Technology*. Kertaskerja dibentangkan dalam Borneo Research Council, Universiti Malaysia Sabah, Kota Kinabalu.

Zonis, E. (1973). *Classical Persian music: An introduction*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press.

Kamaruddin Zakaria, et al. (2008). *Penyelidikan Gambus Masyarakat Brunei Sabah*. Kertaskerja dibentangkan dalam Bicara Gambus 2008, Jabatan Muzium Malaysia, Kuala Lumpur.

Oud. Wikipedia, the Free Encyclopedia. (2007). Diperolehi pada September 17, 2007, dari <http://en.wikipedia.org/wiki/Oud>].

Laporan Kajian Kepuasan Pengguna Perpustakaan Universiti Malaya 2008

Koh Ai Peng & Nor Hazidah Awang
Perpustakaan Universiti Malaya
kohai@um.edu.my, hazidah@um.edu.my

Abstract

The Library User Survey 2008 was carried out from 16 October to 15 November 2008. A questionnaire was designed and distributed to users online via UM e-survey and manually within the library. Users were asked to evaluate the collection, facilities/services and staff of the library. More than 1400 questionnaires were collected and analysed using SPSS version 17.00.

Abstrak

Kajian Pengguna Perpustakaan 2008 telah dijalankan sepanjang 16 Oktober hingga 15 November 2008. Borang soal selidik telah dirangka dan diedarkan kepada pengguna menerusi *UM e-survey* iaitu kaedah penyebaran soal selidik dalam talian, dan pengedaran menggunakan borang bercetak yang ditempatkan di perpustakaan. Pengguna diminta untuk menilai koleksi, kemudahan/perkhidmatan dan staf perpustakaan. Lebih daripada 1400 maklum balas diterima dan data dianalisa dengan menggunakan perisian SPSS versi 17.00.

Pengenalan

Perpustakaan merupakan pusat tanggungjawab yang menawarkan perkhidmatan untuk menyokong pembelajaran, pengajaran dan penyelidikan Universiti Malaya. Perpustakaan sentiasa memandang serius dan menghargai input serta maklum balas pengguna dalam usaha untuk menambahbaik perkhidmatan perpustakaan secara keseluruhan. Sejalan dengan itu, Perpustakaan Universiti Malaya (PUM) sekali lagi menjalankan Kajian Kepuasan Pengguna untuk mendapat maklum balas mengenai penambahbaikan rentetan daripada hasil kajian yang telah dijalankan pada 2006.

Objektif Kajian

Kajian Kepuasan Pengguna 2008 ini dibentuk untuk memperolehi maklum balas pengguna terhadap koleksi, kemudahan & perkhidmatan serta staf perpustakaan. Data yang dikumpul dianalisa dan dikategorikan mengikut perpustakaan dan kategori pengguna.

Kaedah Kajian

Kajian ini menggunakan kaedah penyelidikan kuantitatif secara tinjauan (*survey*). Kaedah pengumpulan data yang digunakan adalah dengan mengedarkan borang soal selidik secara dalam talian dan bercetak. Kaedah ini sesuai digunakan bagi memperolehi maklumat yang diperlukan secara objektif tentang kepuasan pengguna terhadap sumber, kemudahan dan perkhidmatan serta staf perpustakaan. Soal selidik dalam talian dihantar melalui emel kepada staf akademik, staf profesional serta pelajar Universiti Malaya. Soal selidik bercetak pula diedarkan ke semua perpustakaan yang terdapat dalam rangkaian perpustakaan menerusi kaunter perkhidmatan atau edaran dengan bantuan pembantu perpustakaan. Tempoh edaran adalah selama sebulan, iaitu bermula 16 Oktober 2008 hingga 15 November 2008.

Pengumpulan Data

Data yang telah dikumpul kemudian diinput ke dalam perisian analisa statistik, iaitu SPSS versi 17.00 untuk dianalisa menggunakan statistik diskriptif. Penghuraian satu pembolehubah melibatkan peratus, kekerapan dan purata untuk membandingkan prestasi mengikut perpustakaan dan kategori pengguna yang berbeza.

Responden diminta menjawab soal selidik yang terdiri daripada enam komponen, iaitu:

- a. Maklumat umum
- b. Penilaian sumber atau Koleksi perpustakaan (12 soalan)
- c. Penilaian kemudahan dan perkhidmatan perpustakaan (10 soalan)
- d. Penilaian staf (3 soalan)
- e. Penilaian secara keseluruhan ke atas tiga komponen di atas (3 soalan)
- f. Komen / Cadangan

Untuk komponen b hingga e, responden diminta untuk menggreddkan soalan yang ditanya berdasarkan skala berikut:

Skala	Keterangan
0	Tidak berkenaan
1	Amat tidak memuaskan
2	Tidak memuaskan
3	Sederhana
4	Memuaskan
5	Amat memuaskan

Purata (*mean*) responden mengikut perpustakaan dan kategori pengguna dianalisa untuk mendapat maklumat dan gambaran dalam usaha penambahbaikan perpustakaan pada masa akan datang.

I. Penilaian Mengikut Perpustakaan

Rangkaian PUM terdiri daripada Perpustakaan Utama, tiga perpustakaan cawangan dan 13 perpustakaan khusus seperti berikut:

- i. Perpustakaan Utama (1)
- ii. Perpustakaan cawangan (3)
 - Perpustakaan Perubatan
 - Perpustakaan Undang-Undang
 - Perpustakaan Peringatan Za'ba
- iii. Perpustakaan khusus (13)

- Perpustakaan Alam Bina
- Perpustakaan Asasi Sains
- Perpustakaan Bahasa & Linguistik
- Perpustakaan Ekonomi & Pentadbiran, Perniagaan & Perakaunan
- Perpustakaan Kampus Kota
- Perpustakaan Kejuruteraan
- Perpustakaan Pendidikan
- Perpustakaan Pengajian Asia Timur
- Perpustakaan Pengajian India
- Perpustakaan Pengajian Islam
- Perpustakaan Pengajian Melayu
- Perpustakaan Pengajian Siswazah
- Perpustakaan Pergigian

Responden diminta untuk memilih perpustakaan yang akan dinilai sebelum meneruskan soal selidik. Berdasarkan pemilihan ini, penilaian terhadap perpustakaan tersebut dapat dijalankan bagi membolehkan langkah pembetulan dan penambahbaikan dirancang.

II. Penilaian mengikut Kategori Pengguna

Pandangan pengguna daripada pelbagai kategori pasti berbeza dan perlu dikenalpasti. Untuk tujuan ini, pengguna dikategorikan kepada tujuh kumpulan seperti berikut:

- i. Mahasiswa
- ii. Pascasiswazah
- iii. Staf akademik
- iv. Staf penyelidikan
- v. Staf profesional
- vi. Pelawat – Bukan warga UM
- vii. Lain-lain

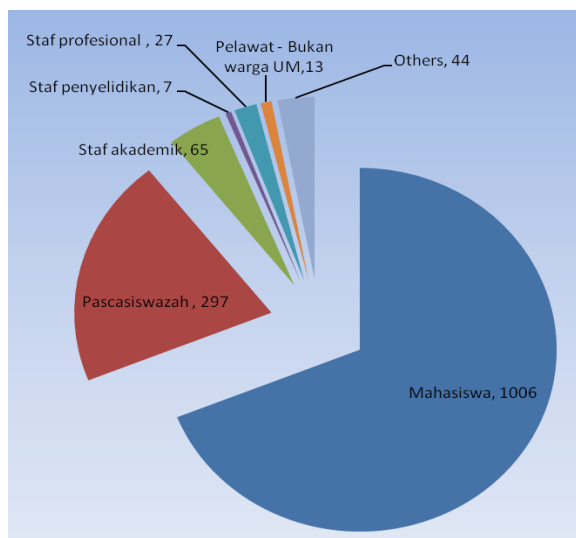
Analisa Kajian

Data yang dianalisa dipecahkan kepada tiga bahagian utama, iaitu:

- i. Maklumat umum kajian
- ii. Penilaian koleksi, perkhidmatan dan kemudahan serta staf secara keseluruhan mengikut perpustakaan dan kategori pengguna
- iii. Kesimpulan dan cadangan

A. Maklumat Umum

Responden mengikut Kategori PUM berjaya mengumpul sebanyak 1460 maklumbalas sepanjang tempoh kajian dijalankan (Carta 1a). Daripada jumlah itu, responden yang tertinggi adalah mahasiswa seramai 1006 (68.9%), diikuti dengan pascasiswazah seramai 297 (20.3%), staf akademik seramai 65 (4.5%), staf profesional 27 (1.8%) dan staf penyelidikan seramai tujuh (0.5%). Responden juga merangkumi 13 pelawat (0.9%) dan lain-lain kategori 44 (3.0%). Walau bagaimanapun, hanya seorang responden (0.1%) tidak memberikan maklumat mengenai kategori pengguna.

Carta 1a: Responden mengikut kategori pengguna

III. Taburan Responden mengikut Pusat Tanggungjawab (PTj)

Kebanyakan responden adalah dari Fakulti Sains, iaitu seramai 265 (18.2%). Responden dari Fakulti Perubatan merupakan yang kedua tertinggi, iaitu seramai 215 (14.7%). Selebihnya, adalah responden dari lain-lain fakulti, akademi, institusi, pusat atau bahagian. (Jadual 1a)

IV. Responden mengikut Kekerapan Mengguna Perpustakaan

Hampir separuh daripada responden, iaitu seramai 628 (43.0%) menggunakan perpustakaan beberapa kali seminggu. Peratus kekerapan responden mengunjungi perpustakaan setiap hari atau seminggu sekali tidak menunjukkan perbezaan yang ketara dengan masing-masing sebanyak 14.2% dan 13.6%. Seramai 176 (12.1%) responden jarang sekali mengunjungi

Jadual 1a: Taburan Responden Mengikut Fakulti / PTj

Fakulti / PTj	Bilangan responden	%
Sains	265	18.2
Perubatan	215	14.7
Kejuruteraan	142	9.7
Sastera & Sains Sosial	129	8.8
Akademi Pengajian Islam	104	7.1
Perniagaan & Perakaunan	81	5.5
Sains Komputer & Teknologi Maklumat	63	4.3
Ekonomi & Pentadbiran	58	4.0
Akademi Pengajian Melayu	56	3.8
Pendidikan	50	3.4
Bahasa & Linguistik	51	3.5
Pergigian	42	2.9
Alam Bina	41	2.8
Undang-undang	29	2.0
Perpustakaan	12	.8
Pusat Kebudayaan	9	.6
Pusat Asasi	8	.5
Pusat Sukan	6	.4
Institut Pengajian Siswazah	4	.3
Bahagian Sumber Manusia	4	.3
Pusat Teknologi Maklumat	4	.3
INPUMA	3	.2
IPPP	2	.1
Institut Pengajian Cina	1	.1
HEP & ALUMNI	1	.1
Lain-lain	48	3.3
Total	1428	97.8
Missing (99)	32	2.2
Jumlah Keseluruhan	1460	100.00

perpustakaan. Sebanyak 8.5% mengunjungi perpustakaan dua minggu sekali, manakala 7.9% sebulan sekali. Daripada jumlah itu, hanya seorang (0.1%) responden tidak pernah berbuat demikian dan sembilan orang (0.6%) tidak mengisi kekerapan mereka menggunakan perpustakaan.

V. Responden mengikut Perpustakaan yang Dinilai

Majoriti responden memilih untuk menilai Perpustakaan Utama iaitu seramai 870 (59.6%), diikuti dengan Perpustakaan Perubatan seramai 253 (17.3%) orang. Perpustakaan Kejuruteraan pula dinilai oleh 68 (4.7%) responden. Manakala, seramai 62 (4.2%) responden memilih untuk menilai Perpustakaan Peringatan Za'ba. Kurang dari 4% responden memilih untuk menilai lain-lain perpustakaan.

B. Penilaian Sumber

Sumber atau koleksi perpustakaan mendapat penilaian 'sederhana' dengan nilai purata 3.00 dan ke atas secara keseluruhan (Jadual 1b). Walau bagaimanapun, sekiranya dianalisa dengan lebih terperinci mengikut kategori perpustakaan dan pengguna, terdapat juga beberapa penilaian yang kurang memuaskan.

Jadual 1b: Responden mengikut sumber yang dinilai

Sumber perpustakaan	Bilangan responden	Purata (Mean)
Buku (koleksi teks & am)	1412	3.49
Tesis & Disertasi	1245	3.49
Bahan rujukan	1389	3.48
Koleksi teras akademik	1250	3.42
Jurnal Elektronik (Jurnal E)	1259	3.39
Koleksi Malaysiana (M'siana)	1111	3.35
Jurnal Bercetak	1294	3.32
Bahan bacaan bebas (fiksyen, dll)	1243	3.27
Buku Elektronik (Buku E)	1196	3.19
Bahan multimedia (pandang dengar AV)	1000	3.16
Koleksi kertas peperiksaan	1180	3.15
Koleksi mikrofon	955	3.14

I. Mengikut Perpustakaan

Hasil kajian menunjukkan secara keseluruhannya responden memberi maklum balas positif terhadap sumber dan koleksi perpustakaan dengan purata keseluruhan melebihi 3.00 iaitu 'sederhana' dan ke atas kecuali Perpustakaan Asasi Sains dan Perpustakaan Kampus Kota yang mendapat maklum balas 'tidak memuaskan' bagi kebanyakan koleksinya.

II. Mengikut Kategori Pengguna

Keputusan secara keseluruhan adalah 3.00 ke atas, iaitu 'sederhana' ke atas. Walau bagaimanapun, sekiranya dinilai berdasarkan kategori pengguna, didapati staf akademik memberi penilaian rendah, kurang daripada 'sederhana' dalam kebanyakan sumber yang disediakan oleh perpustakaan. Staf akademik jelas kurang berpuas hati dengan koleksi perpustakaan secara keseluruhan.

Selain daripada itu, bahan multimedia (pandang dengar), mikrofon dan kertas peperiksaan pula merupakan sumber yang sering mendapat penilaian kurang daripada 3.00 iaitu 'sederhana'. Pihak perpustakaan perlu mengkaji factor yang menyebabkan penilaian yang sebegini daripada pelbagai kategori pengguna. Walau bagaimanapun, mahasiswa, yang merupakan golongan responden terbesar (lebih daripada 800 orang) menilai semua sumber perpustakaan yang disediakan sebagai lebih baik daripada sederhana iaitu 3.20 ke atas.

C. Penilaian Kemudahan dan Perkhidmatan

Data yang diperolehi menunjukkan secara keseluruhannya responden memberi maklum balas positif terhadap kemudahan dan perkhidmatan yang disediakan di perpustakaan. Penilaian pengguna secara keseluruhan adalah 'sederhana' dengan melebihi 3.20 melainkan "akses Internet tanpa wayar" (WiFi) dengan purata 3.08 dan "kemudahan komputer" mendapat purata 2.98. Kedua-dua kemudahan yang memperolehi penilaian rendah adalah berkaitan dengan perkhidmatan teknologi maklumat. Pendeta WebPAC dan laman sesawang Perpustakaan adalah antara yang mendapat penilaian yang baik, iaitu 3.60 dan 3.58 diikuti dengan tempat duduk, 3.57. (Jadual 2a)

Jadual 2a: Responden mengikut kemudahan dan perkhidmatan yang dinilai

Kriteria	Bilangan responden	Purata (Mean)
Katalog Perpustakaan (Pendeta WebPAC)	1398	3.60
Laman web Perpustakaan menyediakan maklumat yang jelas dan berguna	1380	3.58
Tempat duduk	1422	3.57
Tanda arah	1389	3.55
Tahap kebisingan	1422	3.46
Buku & jurnal disusun semula di rak dengan cepat	1403	3.36
Tandas	1379	3.33
Fotokopi	1412	3.28
WiFi	1334	3.08
Komputer	1420	2.98

I. Mengikut Perpustakaan

Penilaian mengikut perpustakaan menunjukkan enam perpustakaan mendapat semua kategori kemudahan dan perkhidmatan yang disediakan melebihi 'sederhana' (purata 3.00 ke atas) dan sebahagian daripada penilaian adalah sangat menggalakkan dengan keputusan lebih baik daripada 'memuaskan' (purata 4.00 ke atas). Perpustakaan-perpustakaan ini termasuk Perpustakaan Utama dan lima perpustakaan khusus iaitu Perpustakaan Alam Bina, Perpustakaan Pengajian Asia Timur, Perpustakaan Pengajian India, Perpustakaan Pengajian Siswazah dan Perpustakaan Pergigian.

Walau bagaimanapun, Perpustakaan Asasi Sains serta Perpustakaan Kampus Kota dan Perpustakaan Undang-undang telah mendapat maklum balas secara keseluruhan 'kurang memuaskan'. Antara sepuluh perkhidmatan yang disediakan, keputusan adalah seperti berikut:

- Perpustakaan Asasi Sains – sembilan kemudahan mendapat keputusan rendah daripada sederhana
- Perpustakaan Kampus Kota – tujuh kemudahan mendapat keputusan rendah daripada sederhana
- Perpustakaan Undang-undang - lima kemudahan mendapat keputusan rendah daripada sederhana

Kemudahan yang mendapat maklum balas rata-rata kurang daripada 'sederhana' (3.00 ke bawah) untuk kebanyakan perpustakaan adalah 'WiFi' (10 perpustakaan), "komputer" (6 perpustakaan) dan "salinan foto" (5 perpustakaan).

Sekali lagi, "kemudahan komputer dan akses internet tanpa wayar" (WiFi) adalah kemudahan yang mendapat nilai purata kurang daripada 3.00 untuk kebanyakan kategori pengguna. Manakala, "bahan disusun semula di rak dengan cepat" dinilai sebagai 'tidak memuaskan' untuk kategori staf akademik dan staf penyelidikan dengan masing-masing mempunyai nilai purata 2.89 dan 2.71.

D. Penilaian Staf

Lebih daripada 1400 orang telah memberi maklumbalas untuk aspek penilaian staf perpustakaan. Tiga kriteria telah diutarakan untuk penilaian pengguna (Jadual 3a) dan rumusan adalah seperti berikut:

Jadual 3a: Penilaian Staf Secara Keseluruhan

Kriteria	Bilangan responden	Purata (Mean)
Perkhidmatan yang cekap dan cepat	1446	3.70
Tahap pengetahuan dan kompetensi staf	1433	3.72
Staf bersikap mesra pelanggan	1448	3.64

I. Mengikut Perpustakaan

Kajian mendapati terdapat lima perpustakaan yang mendapat penilaian staf sebagai 'memuaskan' dan ke atas (purata lebih tinggi daripada 4.00) untuk kesemua kriteria. Kelima-lima perpustakaan tersebut merupakan perpustakaan khusus iaitu: Perpustakaan Alam Bina, Perpustakaan Asia Timur, Perpustakaan Pengajian India, Perpustakaan Pengajian Islam, Perpustakaan Pengajian Siswazah dan Perpustakaan. Perpustakaan Asasi Sains dan Perpustakaan Kampus Kota pula dinilai sebagai 'tidak memuaskan' dengan nilai purata keseluruhan kurang daripada 3.00.

II. Mengikut Kategori Pengguna

Secara keseluruhan, penilaian staf mengikut kategori adalah 'sederhana' ke atas dengan purata hampir mencapai 4.00, iaitu menjurus kepada 'memuaskan'. Dari segi perkhidmatan yang cekap dan tepat, staf profesional memberikan penilaian yang paling tinggi, dengan nilai purata 3.93. Kategori pengguna yang memberi penilaian paling rendah adalah staf penyelidikan, di antara 3.14 hingga 3.43.

E. Penilaian secara Keseluruhan

Hasil kajian menunjukkan pada keseluruhannya penilaian untuk sumber, kemudahan dan perkhidmatan serta staf perpustakaan adalah 'sederhana' ke atas dengan nilai purata 3.00 ke atas.

I. Mengikut Perpustakaan

Perpustakaan Pengajian India merupakan satu-satunya perpustakaan yang memperoleh nilai purata lebih daripada 4.00 secara keseluruhan iaitu 'memuaskan' untuk kesemua aspek yang dikaji. Perpustakaan Pengajian Islam pula memperoleh 'memuaskan' untuk "kemudahan/perkhidmatan" dan "staf". Kebanyakan Perpustakaan yang lain mendapat 'sederhana' ke atas melainkan Perpustakaan Asasi Sains dan Perpustakaan Pendidikan serta Perpustakaan Kampus Kota. Perpustakaan Asasi Sains dan Perpustakaan Pendidikan mendapat 'tidak memuaskan' untuk kesemua aspek dan Perpustakaan Kampus Kota pula memperoleh 'tidak memuaskan' untuk "koleksi" dan "kemudahan/perkhidmatan".

II. Mengikut Kategori Pengguna

Kajian mengikut kategori pengguna pula menunjukkan semua kategori pengguna telah memberikan penilaian 'sederhana' dan ke atas (nilai purata melebihi 3.00) secara keseluruhan. Ini menunjukkan walaupun bagi sumber serta kemudahan dan perkhidmatan yang disediakan, pengguna memberi penilaian 'kurang memuaskan', tetapi secara keseluruhan mereka agak berpuas hati dengan prestasi perpustakaan.

Kesimpulan

Kajian menunjukkan penilaian secara keseluruhan ke atas sumber, kemudahan dan perkhidmatan serta staf perpustakaan adalah 'sederhana' dan ke atas. Walau bagaimanapun, ketidakpuasan pengguna juga dikesan dalam beberapa perpustakaan dan aspek yang dikaji.

Empat orang responden telah memilih untuk menilai Perpustakaan Asasi Sains dan tiga orang responden pula menilai Perpustakaan Kampus Kota. Kedua-dua perpustakaan Kampus Kota dan Asasi Sains mendapat penilaian yang agak rendah dalam pelbagai aspek yang dikaji. Bilangan responden yang kecil mungkin tidak menggambarkan keadaan menyeluruh. Walau bagaimanapun, pihak yang terlibat perlu memandangkan serius maklum balas tersebut.

Analisa mengikut sumber menunjukkan bahan mikrofon, pandang dengar dan kertas peperiksaan mendapat penilaian yang rendah berbanding dengan sumber lain. PUM mempunyai koleksi yang baik bagi bahan mikrofon dan pandang dengar. Namun, ketidakpekaan pengguna tentang kewujudan koleksi ini mungkin merupakan faktor utama mereka memberi penilaian yang agak rendah. Kegiatan promosi bahan berkenaan perlu dirancang untuk meningkatkan kesedaran dan menggalakkan penggunaan koleksi. Kesempurnaan koleksi kertas peperiksaan pula tertakluk kepada penyerahan kertas peperiksaan dari pihak bertanggungjawab. Namun, perpustakaan sedang berusaha untuk mendigitasikan koleksi tersebut bagi memudahkan capaian.

Analisa mengikut kategori pengguna pula menunjukkan staf akademik merupakan golongan pengguna yang kurang berpuas hati terhadap sumber dan kemudahan yang disediakan diikuti dengan staf penyelidikan. Pihak perpustakaan perlu memberi perhatian kepada beberapa kemudahan dan perkhidmatan yang disediakan termasuk WiFi, komputer dan salinan foto.

Memandangkan kemudahan WiFi tertakluk di bawah bidang kuasa Pusat Teknologi Maklumat (PTM), mulai awal tahun 2009 pihak PTM telah menambah 800 titik akses di seluruh kampus. Tindakan PTM ini sudah tentu akan menambahbaik perkhidmatan akses tanpa wayar kepada para pelajar dan pengguna perpustakaan.

Pihak perpustakaan berterima kasih atas semua maklum balas yang diberikan. Ianya akan dikaji dengan lebih mendalam untuk merangka perancangan yang lebih sempurna demi menambahbaik perkhidmatan perpustakaan.

**Seminar Pencinta Buku Malaysia Ketiga: “Pesona Perpustakaan”
The 3rd “Pencinta Buku Malaysia” Seminar: “Pesona Perpustakaan”**

**Perpustakaan Raja Tun Uda
Shah Alam, Selangor
12 Ogos 2009**

Datin Adlina Norliz Razali & Haslina Husain
Perpustakaan Universiti Malaya
adlina@um.edu.my, hhaslina@um.edu.my

Seminar Pencinta Buku Malaysia Ketiga: “Pesona Perpustakaan” dianjurkan oleh Komuniti Buku Online dan Perbadanan Perpustakaan Awam Selangor. Ia menghimpunkan cendekiawan dan orang perseorangan yang cintakan buku. Buku dianggap sumber rujukan terpenting dalam mewujudkan ketamadunan yang jitu dan utuh. Masyarakat membaca adalah masyarakat yang berilmu.

Tajuk yang dibentangkan dalam seminar ini adalah seperti berikut:

1. Menilai semula sistem pembekalan dan lalu lintas buku di perpustakaan: Perspektif penerbit dan pengedar - Haji Hasan Hamzah (Presiden Kontraktor Buku Malaysia) & Sayed Munawar Jamalullail (Leader Dimension Sdn. Bhd)
2. Pesona Perpustakaan: Antara cabaran memberi perkhidmatan dan berfikir di luar kotak - Pn. Mastura Hj. Muhammad (Pengarah Perbadanan Perpustakaan Awam Selangor), En. Shaharom TM Sulaiman (Ketua Satu Bukuonline) & En. Zubli Zainordin (Pengasas Sains dan Seni Jaya Diri Total)
3. Ke arah memperkukuh jaringan perpustakaan dan masyarakat: Perspektif penulis dan ahli politik - En. Ann Wan Seng (Penulis Bebas dan Aktivistik Sosial) & YBhg Dato’ Aziz Abd Rahman (Timbalan Presiden MUBARAK)
4. Pengalaman estetika menjelajahi perpustakaan: Perspektif pengguna dan pembaca - Dato’ Jaafar Rahim (Perunding Pemikiran Kreatif), Dr. Abu Hassan Hasbullah (Pengasas Zentrum Future Studies) & Tuah Sujana (Penulis Remaja)

Kesimpulannya, seminar ini mengangkat martabat Perpustakaan sebagai sebuah gedung ilmu dan menjadi sumber kecintaan bagi yang minat membaca. Dengan ilmu seseorang itu dapat menilai baik buruknya sesuatu perkara dan seterusnya dapat memperbaiki diri supaya menjadi lebih baik lagi di masa hadapan. Ilmu yang ditimba perlu digunakan sebaik mungkin supaya dapat meningkatkan lagi daya saing dan jati diri seperti mutiara kata, “Ilmu itu pelita hidup.”

Puan Mastura Hj. Muhammad menyentuh tentang kepentingan penjenamaan semula Perpustakaan

**International Conference on Libraries 2009:
Transforming Towards a Sustainable Tomorrow
Bayview Beach Resort, Penang
15th -16th June 2009**

Noorsuzila Mohamad & Hanani Fauzi
University of Malaya Library
noorsuzila@um.edu.my, hanani@um.edu.my

The conference was jointly organised by the University of Science Malaysia Library and *Pustaka Sumber Ilmu* in conjunction with the anniversary's 40th celebration of USM. It was held on the 15th -16th June 2009 at Bayview Beach Resort, Penang. The theme of the conference was "International Conference on Libraries 2009 : Transforming Towards a Sustainable Tomorrow".

The main objective of this conference is to provide a platform for knowledge and information professionals from a variety of disciplines to share their ideas, views, experiences and research findings. This conference was a good platform to provide and expose professionals to the mechanisms and strategies in transforming and sustaining the rapidly changing environment.

The conference was divided into five sessions:

- i) Supporting education and research;
- ii) Rethinking services;
- iii) Advocating preservation and conservation;
- iv) Library space, planning and building;
- v) Empowering information professionals, with three papers in each session.

There were 14 papers presented by library and information professionals from Malaysia and overseas. Among the papers that were presented are:

1. The effects of Zarqa Private University's library orientation program: a comparative study on the achievement of objectives and trends among users - Associate Professor Dr Fadel Jamil Klaib
2. Inter-Institutional Collaboration towards Sustainable and Relevant Academic Libraries - Rina Hemedez Diaron
3. Immaturity of Readership of the rural student in Sri Lanka and the obstacles the face in accessing the global knowledge - M.C. Rasmin
4. Digital resources in Malaysian cultural institutions - Dr Zuraidah Abd Manaf, Aliza Ismail and Putri Saniah Megat Abdul Rahman
5. Library space: planning and building - John Miler
6. Practicing evidence base in Malaysian libraries: a CSI challenges? - Noraida Hasan, Wan Emilin Wan Mat Ali and Engku Razifah Engku Chik

Among the participants

**Bengkel Skim Pengkelasan *National Library Of Medicine (NLM)*,
Medical Subject Headings (MeSH) dan Aplikasi MARC 21
*National Library of Medicine (NLM), Medical Subject Headings (MeSH) and Application of MARC21
Classification Scheme Workshop*
Universiti Darul Iman
12 - 14 Mei 2009**

Haniza Adnan
Perpustakaan Universiti Malaya
ahaniza@um.edu.my

Pengkelasan bahan-bahan perpustakaan dalam bidang perubatan dan kesihatan adalah sumber maklumat yang khusus dan penting bagi penyediaan perkhidmatan maklumat yang baik dan berkesan. Untuk susunan dan pengaksesan yang mudah dan berkesan, bahan-bahan ini perlu dikelaskan mengikut skim pengkelasan yang piawai iaitu *National Library of Medicine (NLM)*.

Justeru, Jawatankuasa Tetap Perpustakaan Perubatan (MLG), Persatuan Pustakawan Malaysia (PPM) dengan kerjasama Perpustakaan Universiti Darul Iman Malaysia (UDM) telah menganjurkan Bengkel Skim Pengkelasan *National Library of Medicine (NLM)*, *Medical Subject Headings (MeSH)* dan Aplikasi MARC 21. Bengkel selama tiga hari yang bermula dari 12 hingga 14 Mei 2009 telah diadakan di Kampus Kota, Universiti Darul Iman Malaysia, Terengganu Darul Iman.

Bengkel ini telah dihadiri oleh 27 peserta yang terlibat secara khusus dalam pengkelasan dan pengkatalogan bahan perpustakaan bagi bidang perubatan (Kelas Q dan W).

Fasilitator yang bertanggungjawab dalam mengendalikan bengkel tersebut adalah Cik Salmah Salleh, perunding pengurusan perpustakaan dan maklumat dari Wisdom Synergy Enterprise.

Bengkel ini diadakan untuk :

- a) Mempertingkatkan kefahaman dan kemahiran mengkelas bahan-bahan maklumat menggunakan *National Library of Medicine Classification (NLM)*
- b) Mempertingkatkan kefahaman dan kemahiran menentukan tajuk-tajuk perkara menggunakan *Medical Subject Headings (MeSH)*
- c) Mempertingkatkan kefahaman dan kemahiran menggunakan format MARC 21 untuk pengkatalogan bahan-bahan maklumat
- d) Mendapat pendedahan dan kemahiran mengkatalog dan mengkelas bahan-bahan maklumat menggunakan format MARC 21

New Delhi Book Fair 2010
Pragati Maidan, New Delhi, India
30th January – 7th February 2010

Janaki Sinnasamy
University of Malaya Library
janaki@um.edu.my

New Delhi World Book Fair 2010, the 19th Book Fair was held at Pragati Maidan, New Delhi India from 30th January to 7th February 2010. The theme of the Fair is “Reading for Common Wealth”. Books on Sports was the highlight of the Fair as India (New Delhi) will be hosting the Commonwealth Games in October 2010. The visitors at the World Book Fair 2010 exhibition comprise of booksellers, book retailers, librarians, wholesalers, literary agents and book buyers. The ex president of India, Dr Abdul Kalam, too visited the site of the Book Fair.

The New Delhi Book Fair is the biggest book fair in the Afro-Asian Region. Nearly 1,000,000 new titles are published every year, out of which 1/3 are in the English language and the rest in 37 Indian languages. It is an annual exhibition organized by the India Trade Promotion Organization (ITPO). There were 13 halls at the Fair. Hall 6 was for the Science & Technology. Hall 7 was for the Social Sciences & Humanities. The publications on subjects such as traditional culture, music, novels by local authors, history, medicine, dentistry and engineering were immense and impressive.

The trip to this Book Fair was organized by the Library Association of Malaysia. A total of 9 persons participated in the tour which consisted of librarians, book suppliers, researchers and lecturers. The group left KLIA via MH191 at 1830 on 31st January 2010 and reached New Delhi at 2145. The temperature there was 20 °C. The drive to Agra to visit the world famous TAJ MAHAL the following morning took about 5 hours. The drive back to New Delhi was the next morning followed by Delhi city tour and then dinner. The following 3 days were spent visiting the Book Fair and selecting books. Besides visiting the Book Fair, the group also got to know each other better both on a personal and organizational level. It was also an opportunity to meet up with publishers and agents from the Indian subcontinent. Overall it was a worthwhile trip.

The return flight home was on 5th February 2010 at 2310.

KEKAL ABADI

GUIDELINES FOR CONTRIBUTORS

Kekal Abadi invites contributions from librarians, information scientists, information managers, educators, administrators, publishers and other interested persons from all over the world.

Types of Contributions

The journal publishes original articles on all aspects of library and information science. In addition, Book Reviews, New Products and Services, Conference Reports, Awards and News are also welcome.

Format

Manuscripts should preferably be 1,500-3,500 words in length. Authors may submit their article as an attached file with email. The font type required is Calibri, 11pt.

The first page of the manuscript should contain the title of the article followed by name(s) and affiliation of author(s), complete address, including telephone and fax numbers, and e-mail address. An abstract of about 100-200 words (If the article is in BM, an abstract in English is needed). Submit only one copy of the manuscript.

Tables, Figures and Illustrations

Tables, figures and illustrations with captions should be positioned within the text.

Style

The citation styling of the manuscript should follow the Publication Manual of the American Psychological Association (2009), 6th ed. (New York: American Psychological Association). References should be cited in the text using the 'name and date' style, e.g. "Roger (2001) said that ..." or "research shows that ... (Roger,2001)".

References at the end of the article should be listed in alphabetical order. The following are examples of the recommended reference style:

Archambault, E., Campbell, D., Gingras, Y., & Lariviere, V. (2009). Comparing bibliometric statistics obtained from the Web of Science and Scopus. *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, 60(7), 1320-1326.

Chu, C. M. (2009). Working from within: Critical service learning as core learning in the MLIS curriculum. In L. Roy, K. Jensen & A. H. Meyers (Eds.), *Service learning: Linking library education and practice* (pp. 105-123). Chicago: American Library Association.

Lessard, B., & Baldwin, S. (2000). *Netslaves: True tales of working the web*. New York: McGraw-Hill.

Miller, W., & Pellen, R.M. (Eds.). (2009). *Googlization of libraries*. London: Routledge.

Noraida Hassan. (2009, June 15-16). *Practicing evidence base in Malaysian libraries : A CSI challenge?* Paper presented at the International Conference on Libraries, Pulau Pinang.

Accuracy of Material

It is the responsibility of the author(s) to check the accuracy of all data, statements and references.

Copyright

It is a condition of publication that manuscripts submitted to the journal have not been published, accepted for publication nor simultaneously submitted for publication elsewhere. By submitting a manuscript, the author(s) agree that copyright for the article is transferred to the publisher, if and when the manuscript is accepted for publication.

Address

Manuscripts, requests for further information and other correspondence should be sent to:

The Editor-in-Chief,
Kekal Abadi
University of Malaya Library,
50603 Kuala Lumpur, Malaysia.

Tel. (603) 79673206
Fax: (603) 79573661
e-mail: ketua_pustakawan@um.edu.my or
kohai@um.edu.my